משנה · אחרונים · רש״ש · סדר זרעים

רש״ש על משנה תרומות

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רש״ש על משנה תרומות

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רשש-על-משנה-תרומות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ד 5
משנה ה 5
משנה ו 6
משנה ח 6
פרק ב 6
משנה ב 6
משנה ג 7
משנה ד 7
פרק ג 7
משנה א 7
משנה ב 8
משנה ד 8
משנה ה 8
משנה ו 8
משנה ז 8
משנה ח 9
פרק ד 9
משנה א 9
משנה ב 9
משנה ד 9
משנה ה 10
משנה ו 10
משנה ח 10
משנה יא 10
פרק ה 11
משנה א 11
משנה ב 11
משנה ד 11
משנה ו 11
משנה ז 12
פרק ו 12
משנה א 12
משנה ב 13
משנה ד 13
פרק ז 13
משנה א 13
משנה ב 13
משנה ה 13
פרק ח 14
משנה א 14
משנה ב 14
משנה ג 15
משנה ה 15
משנה ו 15
משנה ח 15
משנה יא 15
פרק ט 16
משנה א 16
משנה ג 16
משנה ד 16
משנה ו 17
פרק י 17
משנה ד 17
משנה ו 17
משנה ז 17
משנה ח 17
פרק יא 18
משנה ב 18
משנה ה 18

פרק א

משנה א

עי' בפי' הרמב"ם [**הובא גם בתוי"ט**] **מש"כ ליישב הא דלקחו בעה"מ הת' דתרומה לשרש ואמרו תרם כו'**. והנה מצינו במקרא כה"ג בשרש אבה והשם ממנו תאבה גרסה נפשי לתאבה (תהילים קי״ט:י״ט-כ׳) ע"ש בפירש"י ונמצא ג"כ שרש תאב תאבתי לישועתך (שם) [אמר המעתיק כבר קדמו בזה הר"וו היידינהיים בספרו מודע לבינה (במדבר ל"ד ח') בחלק הבנת המקרא]:

ברע"ב ד"ה החרש כו' וקטן לא מצי ממעיט מאשר ידבנו לבו דאיכא קטן כו' שיש לו דעת להיות נודב [**ועי' בר"ש**]. לכאורה אף קודם לכן יש בו דעת דהא איתא בנדה פ"ה מ"ו קודם לזמן הזה אע"פ שאמרו יודעין אנו כו' וכ"מ מהא דפליג ר"י לקמן אקטן (ופי' הר"ש דבכל קטן קאמר) ואחרש לא פליג משמע דאית ליה ג"כ דרשה דאשר ידבנו ואפ"ה פליג בקטן ע"כ מוכח דא"ל דעת מיהו הר"ש הביא לקמן מהירושלמי דפליג גם אחרש אבל כ' דס"ל דא"ל דעת צלולה ועי' יומא [מ"ה] ובתד"ה מאי ואולי כוונת הר"ש בכאן שיש לו דעת לנדב ויהיה נדבתו נדבה:

בתוי"ט ד"ה חמשה כו' כתב הר"ב וכ"כ הרמב"ם למעוטי דר"י כו' ומיהו תימה לפרושי מעוטי בכהאי גוונא כו' ועי' ריש כריתות ותמצא שם בגמ' כה"ג ופירש"י שם דל"ת סמי מכאן כו' והכי נמי יש לפרש דל"ת סמי מכאן קטן (נ"ת שם) ועוד נ"ל דהכא י"ל דל"ת בקטן אשיגרת לישנא דדרך לשנותו ביחד עם חרש ושוטה בכ"מ וכה"ג הביא התוי"ט עצמו בפ"ט דיבמות מ"ג ע"ש:

משנה ב

חרש המדבר ואינו שומע ל"י ואם תרם ת"ת. לכאורה לפי סדר המשניות דעד משנה ו' שונה אותן דאפי' דיעבד אין ת"ת ומשם עד סוף הפרק וכן בפ"ב איירי באותן שלכתחלה ל"י ואם תרמו ת"ת ה"ל לרבי לסדר בבא זו שמה ועי' תוי"ט לקמן מ"ו ונ"ל משום דסתם חרש משמע שאינו שומע לחוד כדאיתא בחגיגה (ב' ב') להכי חש התנא דלא ניתי למטעי דבחרש כה"ג מיירי תנא תיכף דחרש כזה ת"ת וחרש שדברו בו חכמים כו':

ברע"ב ד"ה חרש כו' דבריש חגיגה תני חרש ומדבר וא"ש בכלל [**כ"ה בר"ש**]. ובפ' מ"ח לענין חליצה משמע דגם שם מדבר וא"ש בכלל אבל נמצא שם בגמ' רק אלם ואלמת מטעם שאינו ראוי לבילה דקריאה אבל מדבר וא"ש משמע דחליצתו כשרה וכן היה פשוט להש"א בסוף תשו' ז':

משנה ד

בש"א תרומת עצמן בהן ובה"א את"ת. ה"נ לכאורה דב"ה לטעמייהו דהקדש טעות אינו הקדש (נזיר פ"ה) והכא אם נאמר דתרומת עצמן בהם יהיו מדומעים וע"ד זה לא היה תורם כלל וב"ש נמי לטעמייהו שם אבל ז"א דבתרומה אף ב"ש מודו דאינה בטעות עתוי"ט פ"ג דפסחים מ"ג ועוד דאפי' לב"ה אינו טעות כ"כ דיש תקנה לעשות המותר מע"ר אם היה לו עוד זיתים שתרם גם עליהם ואח"ז יקרא עליו שם ת"מ כדלקמן פ"ד מ"ה ע"ש בר"ש לכן נ"ל דאזלי לשיטתייהו בפלוגתתן בנדרים פ"ג מ"ב דב"ש סברי התם דאביו ואחיו לבד מותרי' והשאר אסורים וב"ה סברי דכולם מותרים וע"ש בגמ' ונכון בעז"ה. אולם קשה מהא דפ"ד שהזכרתי וי"ל דהתם ר"א (דשמותי הוא ר"ל מתלמידי ב"ש) קאמר ואזיל לשיטתייהו אבל עדיין קשה מלקמן פ"ג מ"ג רע"א תרומת שניהם תרומה ופי' הר"ש מהירושל' דתרומות כ"א חציה תרומה וחציה חולין ועי' תמורה (י"ג) גירסא אחרת דר"א אמר ת"ש תרומה וא"ש דר"א שמותי הוא כנ"ל אך עדין לא הונח לי מהתוספתא שהביא הר"ש לקמן ברפ"ג מה שבידו יין היין תרום כו' וע"ש ביאורה ועי' בירושלמי פ"ג מ"ה אתיא דר"ש כב"ש כו' וע"ש בר"ש:

בתור"ע אות ד' הקשה דל"ל טעמא דא"ת משאינו גמור כו' תיפוק ליה משום פסידא דכהן ואפי' מזיתים הנכבשים נמי לא ואנכי תמה עליו דהא לקמן ספ"ב תנן דמן הרע על היפה ת"ת וע"ש בדבריו אות כ"ג ואין לך פסידא גדול מזה ולהכי צריך הכא טעמא דמשא"נ כו' ג"כ ומשום תרתי לריעותא אפי' בדיעבד אין ת"ת ועי' בירושלמי חלוקים אחרים הביאום הר"ש ושנ"א:

משנה ה

ולא ממ"ר שנטלה תרומתו. עי' ברע"ב [והם דברי הר"ש] שנראה דעתו שרשאי לתרום ממע"ר שלנ"ת אף שכבר נטלה ממנו ת"ג על טבל גמור של"נ ממנו אף ת"ג וכן הבינו המל"מ בפ"ה מה"ת הי"ג וזה סותר למש"כ הר"ש בפ"ג דחלה מ"ט דז"ל שם וא"ת היכי משכחת פרנסה ממ"א כו' וא"כ אירי התם בטבל שהורמה ממנו ת"ג כו' אבל הכא בשלא הורם מהן כלל כו' ע"ש ומהתימה על המל"מ שהביא שם בהל' י"ז גם דברי הר"ש דחלה ולא הרגיש בסתירתם:

בתוי"ט ד"ה ולא ממע"ש כו' פירש הר"ב שהקדימו בשבלין וכ"כ הר"ש ותימה לי כו' ועי' בתוס' ר"ע וכבר קדמו הש"א בתשובה צ"ז בסופה:

[**בתוי"ט ד"ה ולא מן החיוב כו'**. ונ"ל דיצאת לו מן הירושלמי דפ"ה דמעשרות כו' נ"ב כן הוא בתוספתא דמכילתין ספ"ב. - מהגרמ"ש]:

שם בתוי"ט ד"ה ולא מפירות הארץ על פירות חו"ל שנתחייבו בתקנת נביאים כו' וק"ל דא"כ ה"ל כמו מעציץ נקוב על שאינו נקוב או איפכא דנתפרשו דינייהו בפ"ה דדמאי מ"י ע"ש והכא תנא דאין תרומתן תרומה עי' תור"ע אות ח' ועי' ביבמות (פ"ט):
[שם בתוס' רע"א שם אות ז' בד"ה לענ"ד בהדיא מבואר כו' נ"ב קדמו בזה בס' אור יקרות בר"ה שם וכתב דאישתמיטתיה להתוי"ט דברי התוס' אלו.- מהגרמ"ש]:

משנה ו

חמשה ל"י כו' עתוי"ט ובמש"כ לעיל מ"ב אמנם אכתי קשה דתני מנינא דמשמע דתו ליכא עי' מכות כ"א ב' תנא קתני שמונה ואת אמרת תנא ושייר ובכריתות (ב' ב') ברש"י ד"ה אהכי תני ד' וז"ל וכל היכא דתני חושבנא דוקא קתני ול"ת תנא ושייר. ועי' תוס' יבמות ג' ב' ד"ה למעוטי ובמה שציין שם הגרי"פ והאיכא מדבר וא"ש ולולא דמסתפינא הייתי אומר דמתניתין דהכא אתיא כהא דתני ר"י בריה דרשב"פ ברכות (ט"ו) דמדבר וא"ש תורם לכתחילה ואוקימנא התם כר"מ דא"ל אחר כוונת הלב הן הן הדברים ואשכחנא כה"ג בפ"ט דכלאים דבמ"ב סתם כמ"ד דשא"מ אסור ובמ"ה כמ"ד מותר להר"ש וסייעתו:

משנה ח

א"ת שמן על זיתים כו' וא"ת ת"ת ויחזור ויתרום ובר"ש בירו' פריך ממתני' דס"פ כו' ר"ל דהתם ל"א דיחזור ויתרום וע"ש בר"ש במ"ד באורך ולכאורה ה"נ לחלק דהכא גזרינן אטו איפכא (ר"ל מזיתים ע"ש) דאף בדיעבד אין ת"ת כדלעיל מ"ד משא"כ בס"פ דגם איפכא ת"ת (ועי' ר"ש במ"ד) אולם לפ"ז קשה א"כ נגזור נמי בזיתים על שמן דתהא תרומה אטו איפכא:
ברע"ב ד"ה אבל לא שניה כו' לפיכך אינה נאכלת עד שיפרישו עליה תו"מ [כ"ה בר"ש] ממקום אחר. המלות ממקום אחר הוסיף הרע"ב. ותמוה דמדוע לא יפריש מיניה וביה ואולי משום פסידא דלוים ועניים שיצטרכו למכור מעשרותיהן לכהנים בדמי תרומה:

פרק ב

משנה ב

בתוי"ט ד"ה היה מפריש עליו כו' וא"ל דדוקא ת"ג עושה אבל לא ת"מ כו'. זה תימא דאיך יעלה עה"ד לומר כן כיון דשניהן שוין למה לא יתרום מזה ע"ז:
שם עי' בתור"ע אות י"ט. והנה הט"ז שם בסי' צ"ט סק"ט מסיק דאומר מותר דינו כשוגג ומה שהביא בס"ד מדברי התוס' בבכורות (ר"ד כ"ג) דאומר מותר אפי' למאן דקניס שוגג

אטו מזיד שרי הן פשט דבריהם נראה דלא עדיף משוגג ולא שרי רק למאן דלא קניס בשוגג וכ"נ שהבינם המל"מ בפט"ו מהל' מ"א הל' כ"ה ולענד"נ שזה תלי בפלוגתא רבא ואביי ור"ח במכות (ז' ב' ט' א') דלרבא קרוב למזיד הוא ולאביי ור"ח אנוס הוא והרמב"ם בפ"ה מהל' רוצח ה"ד ובפ"י מהל' מלכים ה"א פסק כרבא וע"ש בכ"מ ולח"מ טעמיה. ונ"ל עוד ראיה משום דשם לא מיתוקמא ברייתא דגר וכו' שהרגו נהרגין אלא כדרבא דר"ח דמוקי לה בהרגו דרך עליה כבר פריך עליה רבא וא"כ כיון דקי"ל כרבא ה"נ לענין ביטול דינו כמזיד ולמש"כ התוס' שם (ז' ב') ד"ה אלא יש לדון קצת:

משנה ג

בשנ"א. ורבי סתם שבכ"מ לא קניס כו'. ולכן אמר כאן המעשר כו' שהמעשר הוא מדרבנן. תמוה דהרי בגיטין (נ"ד) מסיק דבמעשר גם ר"מ מודה וא"כ כולה מתניתין דהכא כר"מ וכן מש"כ וכן סתם במטמא והמדמע והמנסך לכאורה אינו מובן דהא מצי אתי כר"י דס"ל שם (נ"ג ב') להדיא הכי ואולי כוונתו להא דסתם התם הכהנים שפגלו במקדש מזידין חייבין ולר"י דקניס בדאורייתא אף שוגגין חייבין ולא ס"ל כתוס' שם בד"ה בדאורייתא:

משנה ד

א"ת ממין על שא"מ וא"ת את"ת. לכאורה דין זה מקומו לעיל בפ"א מ"ה עמש"כ שם מ"ב ונ"ל דזה נלמד מק"ו דחדש על הישן דתני שם דמה חדש וישן דאינן כלאים זה בזה א"ת כו' וכדאיתא בבכורות רפ"ט וכאן לא שנה אלא אגב דבעי למיתנא כל מין חטים אחד כו':

פרק ג

משנה א

בתוי"ט ד"ה תרומה כו' פי' הר"ב וכהן נותן לו דמי הגדולה כו' ירושלמי [עי' בר"ש] וק"ק **כו' וי"ל כו' ועוד כו'** (ונראה דועוד כו' שבדבריו צ"ל לעיל בהקושיא וכוונתו שיצטרך הכהן להפריש ולתתה לכהן אחר כדאיתא פ"א דפאה מ"ו כהן ולוי שלקחו אה"ג כו' אך י"ל דל"ד לשם דכיון דאינו אלא משום קנס כמ"ש הרמב"ם והר"ש שם הכא דספק תרומה היא לא קנסו ועוד דהמוציא מחבירו עה"ר) ותירוצו דחוק. וגם מופרך מרפ"ה לקמן ואם טהורה כו' ימכרו כו' חוץ מדמי אותה סאה ומפי' הרמב"ם במשנה דלקמן משמע דמפרש להירושל' כגון שנאבד מא' מהן מקצת ונעשית קטנה נגד חברתה השלימה אבל קשה דלשמעינן רבותא טפי בנאבדה אחת מהן כולה דא"צ ליתן להכהן השניה רק בדמים

ול"נ לפרש כגון דאחת מהן הפריש בעין יפה והב' בע"ר או בבינונית ולמש"כ בס"ד בפ"ד דפאה מ"ח א"ש כאן בפשיטות:

משנה ב

ברע"ב ד"ה מדמעות כקטנה שבשתיהן כו' נוטל מן החולין כשיעור אלו הב"ת לכאורה לפמש"כ ברפ"ב דערלה הטעם דמרים משום גזל השבט לא היה צריך להרים אלא כדי הקטנה וצ"ל משום לא פלוג. וכה"ג כ' התוס' והר"ש הביאם התוי"ט לקמן פ"ה מ"ב ד"ה תירום ובזה נדחה קושיית השעה"מ רפ"ט מהל' מעשר ע"ד הטור דת"מ של דמאי מוכרה לכהן ממשנה רפ"ב דערלה דתנן התם גבה ג"כ דצריך להרים ע"ש ולפמש"כ א"ל משום ל"פ:

משנה ד

ברע"ב סד"ה חוץ שאם יבואו בעלים ויטמאו כו' יש להן יין מזומן להפריש על הכל בטהרה [**כ"ה בהר"ש**]. וק"ל הא א"ת מן הטהור על הטמא:

שם בתוי"ט ד"ה במד"א כו' פי' הר"ב כו' תמיה לי דאף לרבנן שייכא (ר"ל לפי מה שפי' ר"י דבריהם) ול"נ דהרע"ב דק שפיר דאי הוה קאי אדרבנן ע"כ יסוב על של"ת כשיעור ומאי פסקא התנן בפ' דלקמן מ"ד אם נתכוין להוסיף אפי' אחת אין ת"ת:

משנה ה

ראבי"א האומר עשור מע"ז כו' משמע אע"ג דלא אמר בתוכו ולכן כתב התוי"ט דס"ל כר"א חסמא ומה שהקשה עליו התו"ח אינו כלום שהרי לא מחמיר בת"מ מת"ג אלא בזה שיהיה המעשר שמפריש עליו הת"מ מופרש מקודם מן הכרי כמו בת"ג שמפריש על כל הכרי שהוא עומד בפ"ע:

משנה ו

בתוי"ט ד"ה אעפ"י כו' ומשני ש"ה דא"ק מכל מעשרותיכם תרימו ר"ל דדרשינן מהאי קרא דהיכא דאקדים הלוי לאחר שאידגן ונטל מעשרו מחויב להפריש ממנו ת"ג וא"כ מוכח דחל עליו שם מעשר דאל"כ פשיטא ולחנם נדחק בזה:

משנה ז

ברע"ב ד"ה בכורים כו' א"נ משום דכתיב בפ' כי תשא כו'. יותר ה"ל לאתויי מפ' משפטים דקדים:

משנה ח

בתוי"ט ד"ה עד שיהא פי' כו' וכתב הר"ש כו' כדדרשינן בפ' שבועות שתים שאני גומר כו'. צ"ל שבועות שתים שני כו'. ומשום דפ"א שם מתחיל ג"כ בשבועות שתים לכן אמר שני והוא פ"ג:

פרק ד

משנה א

מוציא ממנו תרומה עליו אבל לא למק"א. פתח בתרומה ומעשרות וסיים בתרומה לבדה ונ"ל דאה"נ דמעשרות מודה ת"ק דמוציא אף למק"א דהואיל דיש להם שיעור מה"ת כל של"ת כשיעור הוי טבל גמור משא"כ בתרומה דמה"ת חטה אחת פוטרת ואף דדעתו היתה להוסיף עוד (ע' לקמן מ"ג עלה בידו מס"א כו') מ"מ רבנן גזרו משום דנראה כמו מהפטור עה"ח ורמ"א אף כו' תו"מ ר"ל דשוו להדדי וכמו דמעשרין כן תורמין ובמש"כ מיושב מה שגמגם בזה בתור"ע דמה"ת כולו טבל גמור כיון דדעתו להוסיף הגע עצמך אם יש לו כרי גדול הכי יצטרך להרים התרומה בב"א ומש"כ עוד התינח אם מפריש עוד ב"ס כו' ואני אוסיף עוד התינח אם מפריש על הסאה הב' על המעשרות הנצרכות:

משנה ב

ברע"ב ד"ה וחכ"א כו' והשאר מתנה בעלמא דיהיב ללוי כ"ה בר"ש קשה דא"כ המותר הוא טבול למ"ע והיה צריך להודיעו:

משנה ד

פיחת עשרה כו' נל"פ דקאי אהא דתורם כבינונית ואף שנתגלה אח"כ שפיחת כו' מדרך הפרשת בעה"ב מ"מ כיון שלא פירש לו והוא ל"י דעתו הוה כאלו פירש לו בבינונית:

בתוי"ט ד"ה אפי' כו' שאם תאמר דכשיעור הוי תרומה נמצא כו' מדומעין זב"ז התו"ח הקשה ממ"א דמוציא תרומה עליו וכן במ"ג בעלה בידו א' מס"א ולפמש"כ במ"א לק"מ. דהתם כיון שהיה בדעתו להוסיף לכן הוי עדיין כולו טבל גמור עד שישלים למה שהיה בדעתו מתחלה אבל הכא אם תאמר דכשיעור הוי תרומה ע"כ נצטרך לומר דמקצתו הוה מתוקן כגון אם היו חמשים סאה ודרך הבעה"ב לתרום בעין יפה היה התרומה סאה ורביעית סאה והוא לא תרם אלא סאה א"ת דהויא תרומה א"כ מ' סאה נתקן ועשרה עדיין טבל:

משנה ה

ברע"ב ד"ה אחד מעשרה כו' והלוי יתן לו חולין כו'. תמוה דממ"נ אם כוונתו למ"ש הר"ש דהריבוי יפריש תחלה לשם מע"ר א"כ למה יתן לו הלוי חולין כנגדו ואם כוונתו כפשוטו (וכ"נ שהבינו התוי"ט בר"פ דלקמן ד"ה ואם) א"כ מאי קאמר תו והא כו' ולא יעשנו תרומה דכיון דכבר נטלה ממנו ת"ג איך יכול לעשותו תרומה על מק"א עי' בדבריו ברפ"א ואף לת"מ לדעתי א"י להפריש ממנו ודע דמ"ש התו"ח חילוק גירסאות בין הר"ש להרמב"ם אנכי לא אראה שום משמעות בר"ש מזה. וגם אין מקום לחלק בין מק"א לטבל זה שהופרש ממנו עתה וכציור הר"ש. ומ"ש הרע"ב עוד אבל ת"מ מפרישין שלא מה"מ וכ"מ בפי' הר"מ ק"ל הא מדרבנן מיהת בעינן מה"מ כדמוכח בגיטין (למ"ד ב') וכמש"כ התוס' שם. אמנם הרמב"ם לשיטתו בחבורו פ"ג מה"ת ה"כ שכ' ות"ח א"ת אלא מה"מ דמשמע דאין בו איסור רק ת"ח הנהיגו א"ע בכך:

משנה ו

בתוי"ט ד"ה והשוקל משובח משלשתן כו'. וראיתי בירושלמי כו' אר"ח תיפתר בשלשתן כו' כלומר דמשלשתן כו'. ור"ל דהמ' איננו פה מ' היתרון אלא לשמוש מן וא"כ גם הוא נכנס במנין השלשה וכיוצא בזה בעירובין פ"ה מ"ג עשה אמצעי אם שלשתן להיותן כאחד ע"ש:

משנה ח

בתור"ע אות ל"א בסוף וצ"ע בלישנא דהרמב"ם שם כו' וגם למאי הלכתא כתב דעולה במנין לחודיה ע"ש ולענ"ד נ"מ היכא דנפלה גדולה למאה קטנות ואח"כ דרסן אחר שלא ידע ונתערבו כולן יחד דאף דעתה אין מאה מ"מ כיון דבשעה שנפלה היה מאה במנין ואע"ג דאז היה ניכר ול"נ מ"מ עתה אינה ניכרת ומתבטלת וכה"ג כ' התור"ע בעצמו לקמן בספ"ה בשם תשובת הרשב"א בטחנן ופחתו והחטין של תרומה היו יפות ומשמע דאפי' לא נודע קודם הטחינה דלא נתבטלה אז ודו"ק:

משנה יא

בתוי"ט ד"ה וקפאה כו' וכיו"ב פי' הרמב"ם שהמלה עברית כו' ואמרו במי שרוצה להסיר כו' והוא ע"ד ודשנו אה"מ דס"פ במדבר. ועמש"כ בהגהותי למ"ר בראשית פל"ד אות א' דפוס השני:

פרק ה

משנה א

בתוי"ט ד"ה יאכלו נקודים כו' אבל הרמב"ם כתב כו' כ"א כחצי ביצה וכ"א בגמרא ר"ל ירושלמית וז"ל הדין נקודים כהדין חציי ביצים הן הגם דחצי ביצה ל"ד אלא לאפוקי מכביצה וכ"ה בחבורו מ"מ קשה גם ביצה מכוונת לישתרי ממ"נ אם יש כאן קצת מהתרומה א"כ ליכא שיעור בחולין לטמא ואם אין כאן כלום מהתרומה ליכא איסור ואם נימא דיש בילה ה"ל להתיר יותר וראיתי בשנ"א שהגיה והדין נקודין כביצה וכוון למש"כ. שוב התבוננתי דטעמיה דהרמב"ם שלא התיר כביצה מכוונת הוא כמו דאמרי' בפסחים (ל"ג ב') א"ה כביצה נמי כו' גזירה דילמא אתי למיעבד יותר מכביצה ונכון בס"ד עד שאני תימה להגר"א ז"ל דמשבש להירושלמי והר"ש לקמן במ"ב פי' על הא דכדי שלא יהא במק"א כביצה דר"ל כביצה מה"ת והוא שלא יהא בעיסה ק"א ביצים. וכ"כ התוס' בבכורות וא"כ ה"נ יל"פ דקאי על שיעור החולין הטמאים וכמ"ק מלשון הרמב"ם על הא דיתחלקו לעיסות כו':

משנה ב

בתוי"ט ד"ה כדי כו' לשון רש"י כו'. ומשום גזירה ע"כ ונ"ל כו'. הן לשון רש"י שם ומשום גזירה יתן דמים לכהנים כו' ע"ש ומבואר דמשום גזירה נמשך למטה ואנכי הגהתי שם ומשום גזילה ר"ל ומשום גזל השבט וגם גי' הספרים יל"פ על כוונה זו והיינו משום דכאן אין בו גזל השבט כמש"כ התוס' שם הביאם התוי"ט רק משום לא פלוג והוא כעין גזירה:

משנה ד

ברע"ב ד"ה לאחר שהודו כו' ומה ת"ט שהיא במיתה כו' טמאה שהיא בעשה כו' [**ר"ש בשם הירושלמי**]. לכאורה יפלא דמ"מ איכא למיפרך הך פירכא גופה גם על הק"ו אם העלו חולין הקלים כו'. ושוב ראיתי להמפרש רא"פ שהרגיש בזה:

משנה ו

במשנה ואין המחומץ מחמץ אלא לפ"ח. עי' בחולין (ק' א') בתוס' בסוה"ע שכ' ואין לה"ר לר"א מהא דאין המדומע כו' די"ל כו'. לכאורה יפלא דאכתי יש ראיה מהא דאין המחומץ כו'. ובאמת הר"ן בס"פ כה"ב הקשה מזה ומחלק בע"א. אבל התוס' לשיטתייהו בתמורה (י"ב) שפי' להא דאין המחומץ כו' לכוונה אחרת שאינה ענין לחנ"נ ע"ש. ואני לעצמי אומר דהתוס' בשלהי ע"ז (ע"ו) כתבו דבהיתירא לכ"ע ל"א חנ"נ ותרומה כיון דשריא לכהנים היתירא מיקרי [ונ"ל ראי' לזה דמוכח בע"ז שם בגמרא דמהני הגעלה

לשפוד ואסכלה אפילו צלה בהם חטאת לצלות בהם אח"כ שלמים ולו יהיה אפילו חזה ושוק של כהנים מ"מ הרי נאכלים לנשיהם ולעבדיהם שחטאת אסורה להם ואפ"ה מסיק ר"א טעמא משום דהיתירא בלע אלמא דכזה נקרא היתירא ואני תמה על מש"כ הר"ן בפ' כ"ש בשם הרמב"ן לחלק דחמץ לא מקרי היתירא בלע משום דהיה שמו עליו בשעה שבלע משא"כ בקדשים דבשעה שבלע לא היה עליו שם איסורא דהיינו נותר דמ"מ הרי שם חטאת היה עליו אשר מחמתה אסורה לנשים ועבדים וכש"כ חמץ דעדיין לא היה בו שום איסור בשעה שבלע] ובזה א"ש דלא אשמעינן תנא ד"ז רק בתרומה ולא בערלה וכה"כ בפ"ב דערלה:

משנה ז

ברע"ב ד"ה עד שתרבה כו' אבל מחצה ע"מ שרי [**ר"ש ועי' בתוי"ט**]. נ"ל דהיינו כגון שבהנ' שנפלו היה פ"א חצי סאה ואז מותר כשנפלה אח"כ סאה ודו"ק:

פרק ו

משנה א

ברע"ב ד"ה אינו משלם תרומה שהתרומה לכהן וא"י לפרוע חובו ממ"א [**כ"ה בפי' הרמב"ם ע"ש**]. ולפ"ז אם נפלה לו מבית אבי אמו כהן יכול לפורעה וק"ל חדא מאי קמ"ל פשיטא. וכה"ג הקשה התוי"ט לעיל פ"א מ"ה. ב' לישנא דגמרא בב"מ (נ"ד) תרומה א"מ אלא מן החולין וכן לישנא דמתניתין דהכא אלא חולין משמע דאתי לאפוקי תרומה אפי' היכא שהיא שלו אשר ע"כ נלענ"ד שהטעם הוא כמו שבארה המשנה עצמה לקמן מ"ה שאין הקדש פודה אה"ק (ולישנא דפדיון דנקטה אף שאין לתרומה פדיון כדאיתא ביבמות (ע"ג ב') ועוד איך תתפוס פדיונה אחר שכבר נאכלה ואיננה בעולם עמש"כ בשביעית פ"ח מ"ח צ"ל דגזה"כ הוא בזה כי היכי דליהוי ליה כפרה) וגם שם במע"ש נ"ל דאין הטעם כמ"ש הר"ש דר"מ לטעמיה דממון גבוה הוא וא"י לפטור ע"ע במ"ג דהא גם חכמים דפליגי עלי' שם מודו ליה במע"ש קודם שנפדה וסתם בר פלוגתיה הוא ר"י כדמוכח בכריתות (ס"ד ו') ובכ"ד והוא ס"ל בקדושין (נ"ב ב') דממון הדיוט הוא אלא כמ"ש כיון דמדין פדיון נגעו בה. אין הקדש מתחלל על הקדש. והרואה יראה שאין סתירה לזה ממנחות (פ"ב) גבי התפיס מעות מע"ש לשלמים אך קצת עומד לנגדי הא דאיתא פ"ג דמע"ש מ"ב אין לוקחין תרומה בכסף מע"ש מפני כו' ות"ל שאין הקדש פודה הקדש ומ"ט דר"ש דמתיר שם:

משנה ב

אם תרומה של"ז בה כהן אכלה משלמת קו"ח לעצמה. משמע הא אם לא נשאת לכהן משלמת קו"ח לכהן ואף דאר"ח בחולין (ק"ל ב') המזיק מת"כ או שאכלן פטור ואף תרומה בכלל כדמוכח שם בסוגיא מ"מ בשוגג כיון דהתשלומין נעשין תרומה בשמה הראשון הוה כאלו היא בעין וחייב לתתה לכהן. ועי' בכתובות (למ"ד ב') תד"ה זר ובמש"כ שם ע"ד:

משנה ד

עמש"כ בפסחים (ל"ב) בס"ד:

פרק ז

משנה א

וא"מ אה"ח. הוא נגד מה דתני בר"פ דלעיל באוכל שוגג דמשלם חומש וכן והתשלומין חולין אם רצה כו' הוא נגד והתשלומין תרומה כו' דתני שם אבל צ"ע מדוע לא תני הכא ג"כ א"מ אלא דמי תרומה או תרומה ממש אם יש לו כגון שנפלו לו מבית א"א כהן (לפמש"כ שם) נגד מה דתני שם א"מ תרומה כו' ועמש"כ בב"מ (נ"ד):

משנה ב

וחכ"א זו"ז כו'. עמש"כ ר"פ דלקמן:

משנה ה

ברע"ב ד"ה לתוך של תרומה כו' אבל אחת חולין ואחת טבל כו' [**כ"ה בר"ש ע"ש**]. ובש"כ סי' קי"א דאפי' א' גדולה וא' קטנה כו'. ונלע"ד דאם היתה קטנה כ"כ עד שאין בה רוב הגדולה מותרת דבזה אין לומר מאי חזית דחזינא וחזינא דהקטנה הות ספיקא דאורייתא והגדולה ס' דרבנן ומותרת (ונ"ל עוד דאפי' באיסור דרבנן שנפל נמי דינא הכי כמו שאבאר לקמן) שוב מצאתי במל"מ בפ"י מהל' מקואות ה"ז בי"ב דינים שהביא מהתוספתא בדין ח' ט' י' כה"ג ע"ש ובביאורו לדין ז' ודע דהוא סותר א"ע ממש"כ שם דהיכא דשביל א' ברה"י והב' בר"ה זה שהלך בר"ה טהור למש"כ בפי"ט מהל' אה"ט דטהרותיו תלויות ודבריו שבכאן עיקר כי כן מתבאר מהתוספתא אמנם באיסור דרבנן משמע לכאורה מדין יו"ד דשם בב' שבילין בר"ה והלכו שנים בשניהם אחד יב"ד להשאל וב' אין בו. דשניהם תלוין אלמא אף על גב דבא' יש ב' טעמים להקל ובהב' אין רק טעם א' מכל מקום כיון דאם היה לבדו טהור מטעמו לחוד אמרינן מאי חזית ואם כן הכא נמי בנידון דידן אבל מכל מקום נראה לחלק דנידון שלפנינו דבזה הוה חד מדרבנן ובזה תרי

שאני עי' מגילה (י"ט ב') בתד"ה ור"י ושם (כ"ד) בד"ה אבל ובט"א ובחדושי שם ואפי' את"ל בזה דשתיהן אסורות מ"מ אם ההיתר כ"כ מעט באחד מהם עד שהאיסור רוב נגדו ודאי תלינן בו אפי' לדברי הש"ך בדעת הרשב"א ולא כן לדעת הרא"ה שם ולמדתי עוד מדין היו"ד דשם דאם היה ב' קדירות של היתר ובאחד מהן כבר נפל איסור ולא היה בו ס' ולפניהם ב"ח א' של היתר וא' של איסור דאם בהצטרפות ההיתר יהיה ס' נגד איסור הראשון לא תלינן האיסור בה ושתיהן אסורות למ"ד אין חנ"נ בשאר אסורים:

פרק ח

משנה א

בתור"ע (אות ג) הניח בצע"ג הש"ס דפסחים (ע"ב ב') דמביא מהא דרי"פ בנודע שהוא ב"ג כו' דטעה בדב"מ פטור ודחי שאני תרומה דאקרי עבודה כו' דאמאי לא מביא מרישא דא"ל מת בעלך מת רבך ועוד דשם לא שייכא הדחיה ול"נ דבהנך תרתי א"ל דטעמא דר"י דפוטר משום דלא הוו זרים מתחלתם עד סופם כמו בפ' דלעיל מ"ב לחכמים ואין לחלק דהתם אכלה מעיקרא משא"כ במת בעלך דלא אכלה קודם שנשאת דהרי בכריתות (רד"ז) מדמה לה הא דסך משה"מ למלכים ולכה"ג אף דאינהו נמי מעיקרא זרים היו והא דתני שהיתה אוכלת כו' ובאו וא"ל כו' ולטעמא דידי אפילו באו כו' ואח"כ אכלו נמי ל"ק דהרי בהיה עומד ומקריב כו' ונודע כו' פסק הרמב"ם בפ"ו מהל' בהמ"ק ה"י דאפי' נודע ואח"כ עבד ג"כ לא חילל וע"ש בכ"מ:

משנה ב

בתוי"ט ד"ה ר"א אומר כו' ויצטרפו לזה מה שבלע כו' וישלם הכל בתוספת החומש כו'. תמוה דמה שבלע עתה אינו בשוגג ועוד כיון שהכניס לתוך פיו בהיתרא ומה שבולע הוא ברשות אמאי יהא חייב:

שם והכוונה כו' מפני הטנוף והמאוס הרמב"ם. וכ"כ בשנ"א ול"י כוונתם בזה דלכאורה נ"פ דהכוונה פה מפני איסור שרץ ואולי דקו לישנא דל"א שטעם פשפש אלא טעם פשפש משמע שהוא דבר אחר וטעמו כטעם הפשפש ולא אותו ממש. אך בגמרא דנדה לא משמע כן. וכן מפירש"י שם נראה כמש"כ. ומ"מ דינם אמת מהא דפ"ח דשביעית לאכול דבר שדרכו לאכול וכן בתרומה וע"ש בר"ש הירוש':

משנה ג

[**בתוס' חדשים על התוי"ט ד"ה רבי אליעזר ובכ"י הרב מהרש"ח ז"ל כתב דז"א כו'** נ"ב כבר קדמו בזה הרב מוהר"י כו' בהגהת מל"מ פ"ה דמעשרות ע"ש. וכ"כ הגר"א ז"ל בביאורו ליו"ד סי' של"א ס"ק קע"ו שדברי התוי"ט תמוהין מאד ע"ש - מהגרמ"ש]:

משנה ה

במשנה כדי שתאבד בהם המרה. עי' פי' הרע"ב והוא פי' הרמב"ם ומלשון הר"ש נראה שמפרש בהיפך וכ"נ להדיא ממה שפי' בר"י דגזר מועטין אטו מרובין וב' הפירושים הביאו הרי"ף והרא"ש בע"א בפ' א"מ (והתוי"ט נראה שלא הבין כן בהר"ש ולכן העתיק בדברי ר"י בהיפך) ובר"י מפרש נמי הר"ש מטעם ביטול דאל"כ אין טעם לחלק בין כלים לקרקע ודברי הטור סי' קי"ז שכ' ב' הפירושים ע"ד ר"י תמוהים גם מה שפסק כר"י תמוה ומהב"י משמע דכ"פ גם הרי"ף והרא"ש אנכי אינני רואה שום משמעות בהם ומה שסיימו דר"י מזה אינו הכרע:

שם בתוי"ט ד"ה ובקרקעות כו' וכתב הר"ב ומים מגולין אסור להשקותן לבהמתו [**ברמב"ם לבהמות**] **וכו'** פי' הר"ן בראוים לאכילה אבל התוס' בב"ק (קט"ו ב') כ' דאפי' לטמאה אסור משום בל תשחית ואינו מותר אלא לשונרא דידיה ודע דגם על הרב"י בטוי"ד סי' קט"ז אתפלא שכ' שם טעמא דב"ת מדעתיה ולא זכר דברי תוס' שזכרתי:

משנה ו

בתוי"ט ד"ה אפילו הם ככר כו' וק"ק למאי תני תו א' גדול וא' קטן ואולי יל"פ דזה קאי אניקור ור"ל א' ניקור גדול וא' ניקור קטן:

משנה ח

בתוס' חדשים ד"ה הר"ב ד"ה יניחנה ויש אם למסורת [**כ"פ הרא"ש**] **וקשה כו' דבמסקנא בבכורות לא קיימא הך כו'**. נעלם ממנו שכבר עמד בזה התוי"ט ברפ"ד דכריתות וכ' ג"כ ישוב ע"ז:

משנה יא

וע"ז וע"ז אר"י לא זו היא כו'. נ"ל פי' דלר"י הטעם שהזהירה התורה מלטמאה הוא מפני דפוסלה מלאכלה לכן ס"ל בספק טמאה כיון דכבר אסורה מלאכול תו א"מ עליה וכן היכא דסופה להתטמא וזהו שאמר שאני מוזהר אליה מלטמאה אלא (כשאני פוסלה מלאכלה) ופ' דע"ז וע"ז בפשטיה נראה דקאי על ב' דיני דמ"ט ומ"י:

פרק ט

משנה א

עי' בפי' הרע"ב ד"ה ובפשתן כו'. ובפי' הרמב"ם גזירה שמא יהנה בעציו ויחשוב כו'. לכאורה משמע מלשונו דבאמת אסור ליהנות אף בקסמין אבל בחבורו פי"א מה"ת הכ"ב פסק דבפשתן גדוליו מותרין ומשמע דהכל מותר הקסמין והזרע מדלא כ' וכן זרע פשתן מותר כמש"כ קודם זרע לפת וצנון וע"כ צריך לומר דכוונת הירושלמי כאן כדי שלא יבוא לכתחלה לזרוע ע"מ ליהנות בקסמין וכלשונו שם ה"כ אבל קשה מדוע נקט שלא יהנה בקסמין הל"ל סתם שלא יהנה בהן כיון דלשיטתו הכל מותר לכן ה"נ ראיה מזה להראב"ד שם דבז"פ הזרעים אסורים ופי' הירושלמי נראה כפשוטו דקנסוהו שיופך כדי שלא יהנה בקסמין שהן מותרים (ואף אולי גם לדעת הראב"ד) וכ"מ שפי' השנ"א:

משנה ג

ברע"ב ד"ה החובט כו' שאסור להניחה לאכול בתרומה אם אינה פרתו של כהן [כ"ה ברמב"ם]. עי' תוספת ב"מ (צ' א') ד"ה והדשות דאפי' בבהמת כהן אסור משום הפסד תרומה:

שם בתוי"ט ד"ה וחייבת כו' וכתב עוד [הר"ש] כו' ומיהו מעשר שני אינו נמכר [וקתני] לה. כן הגיה התוי"ט (אבל אנכי תמה דהא ע"י חילול נמכר כמ"ש בעצמו פ"ד דע"ש מ"ו וגם אם הבעלים מחללים אותו ויוצא לחולין ודאי נמכר אח"כ לכן ה"נ לכאורה דכוונתו למש"כ התוי"ט לקמן למ"ד ממון בעלים הוא) דסתם זורע תרומה כהן הוא ומעשר שני ה"ה לבעלים אבל ז"א דא"כ אפילו מעשר ראשון נמי כמ"ש לעיל וצריך עיון:

שם בא"ד וכן הרמב"ם הזכיר בפירושו ובחבורו שהלוים מוכרין מעשר שלהם לכהנים. וקשה א"כ מדוע לא תני לה ולענ"ד ה"נ דמתניתין אתיא כראב"ע בכתובות (כ"ו) דבתר דקנסינהו עזרא הוי לכהן דוקא ועוד י"ל עפ"י מש"כ התוי"ט [לעיל מיניה] דסתם זורע תרומה כהן הוא ואין מוציאין המעשר מיד כהן כדאיתא ברמב"ם פ"א מהל' מעשר ה"ד והוא מהספרי פ' קרח פיסקא קכ"א ועמש"כ בקדושין (נ"ח ב') בס"ד:

משנה ד

אבל הטבל ומע"ר. המפרשים פי' דר"ל של"נ ממנו ת"מ וכ"נ מהירושלמי ולולי דבריהם הנל"פ דאתיא כר"מ דאוסר מע"ר לזרים (והוה דומיא דמע"ש דתני לקמן) ואשכחן סתמא מתניתין כוותיה בזה בפ"ט דיבמות:

ברע"ב ד"ה והבכורים שאינם מצויים שא"נ אלא בז' המינים [כ"ה בר"ש] וק"ל דהא תרומה דאורייתא יותר אינה מצוי' דא"נ אלא בדגן תירוש ויצהר וכש"כ להפוסקים דאף

ענבים וזיתים אינם אלא מדרבנן וביין ושמן אין שייך זריעה ומשום תרומה דרבנן ודאי לא היה להם לגזור דהוי כמו גזירה לגזירה וי"ל משום דבכורים אין כל דגן חייב כמו תבואה שבעמקים עי' מנחות (פ"ד) וכש"כ לפי דמשמע מתוס' פסחים (ל"ו רע"ב) דכוסמין וש"ש ושיפון פטורין מן הבכורים ועמש"כ שם בס"ד. ולי י"ל דכוונת הירושל' לפי שבכורים אין להם שיעור משא"כ בתרומה דת"מ יש לה שיעור ועתוי"ט בפ"ב דבכורים מ"ג:

ברע"ב ד"ה ופודה כו' פודה כל האוצר בדמי אותם סאה. משמע דקאי גם אהקדש והר"ש כתב דגבי הקדש דבר שאז"כ פודה כל האוצר ותמוה:

משנה ו

הטבל גידוליו מותרין בדשז"כ כו'. אנכי מסופק אם זה הדין בטבל לחוד (וכן הקדש כדאיתא בירושל' שהביא הר"ש בסמ"ד) או לכל השנויין עמו ורישייהו נקט עמש"כ בס"ד בפ"ב דפאה מ"ז לבד על מע"ש (כדאי' בירושל' הנ"ל) וע' בר"ש בפ"ב דבכורים מ"ב ובסוגיא דס"פ הנודר מן הירק:

פרק י

משנה ד

ברע"ב ד"ה אלא ריח כמון וכו' ואי משום דהוסק התנור בתרומה אין איסורה איסור הנאה לכאורה קשה מדוע לא הביא הש"ס מזה לראיה בפסחים (כ"ג) דמותרת בהנאה. דממשנה שהביא שם א"ר לכ"ע עי' תוס' שם אמנם עי' בתוס' ע"ז (ס"ו ב') ד"ה אמר רבא דגם מכאן לא יהיה ראיה אלא למ"ד יש שבח עצים בפת:

משנה ו

אם הפריש כו'. פי' השנו"א רבותא אשמעינן כו' ע"ש נראה דכוונתו דכש"כ אם קרא שם אחר הכתישה על העץ בפ"ע דנותנו לכהן:

משנה ז

משמע ממשנה זו. דלהפליט יותר קל מלהבליע ולכאורה יקשה להפוסקים ביו"ד סס"י ק"ה דאין מליחה לכלים להפליטם ולבליעה מהני ועי' ברא"ש לקמן מ"ח:

משנה ח

עמש"כ בחולין (צ"ט ב') בס"ד:

פרק יא

משנה ב

במשנה כמוני פטמים. מלשון הרמב"ם למדתי דפטמים איננו תואר להאומנים אלא לעקרי בשמים המפטמים ונכון:

בתוי"ט ד"ה דבש תמרים אם עבר ועשה דבש מתמרים כו'. משום דדבש עצמו ר"י פוטרו לגמרי ממעשרות בירושלמי ובגמרא דילן בחולין (ק"כ ב') משמע דאף לר"א פטור. אך בירושל' משמע דמוקי לה שזבו משנטבלו התמרים שאז גם ר"י מחייבו במעשרות:

משנה ה

גרעיני תרומה כו' ואם השליכן מותרות. נ"ל הטעם בזה ודלקמן מ"ו וח' משום הא דאמרינן בכריתות (ז') כהן שסך בשמן ש"ת כו' ישראל מתעגל בו ואינו חושש כו' כיון דחלליה הא אתחיל ובזה א"ש דמקשה בב"ב (פ"ז) מהא דהרכינה ומיצה דהכא על דהתם ועי' מנחות (ס"ט) תד"ה דבלע: